

Motion till riksdagen 2020/21:3816

av **Pål Jonson m.fl. (M, KD)**

med anledning av skr. 2020/21:56 Internationella försvarssamarbeten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges samarbete med Finland och samarbetet inom Norden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges samarbete inom EU och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges samarbete med Nato och USA och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska gå med i Nato och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges samarbete med Storbritannien och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen presenterar i skrivelsen bakgrunden till Sveriges viktigare försvarssamarbeten och den aktuella utvecklingen av dessa. Skrivelsen är ett resultat av en begäran från oppositionen med syftet att få en heltäckande bild av de försvarssamarbeten som utgör en viktig del i Sveriges försvarspolitik och ytterst samlade försvarsförmåga.

Det försämrade säkerhetsläget sedan ett antal år tillbaka kräver att Sverige i ökad utsträckning samarbetar med likasinnade stater för att stärka stabilitet och säkerhet främst i närområdet men även globalt. Att upprätthålla den europeiska säkerhetsordningen är ett gemensamt intresse.

Regeringen har haft en uttalad strategi att utöka Sveriges försvarssamarbeten på bredden samt att även fördjupa samarbetena med vissa centrala partner som Finland, EU och Nato. Begränsningen har dock varit att dessa samarbeten inte inkluderar några ömsesidiga försvarsgarantier. Den stora svagheten i regeringens strategi ligger just i

denna begränsning. Vi samarbetar med många länder och organisationer, men dessa samarbeten garanterar inte att vi kan räkna med hjälp i händelse av kris och krig.

Ambassadör Tomas Bertelman presenterade redan 2014 en utredning av Sveriges internationella försvarssamarbeten. I den utredningen konstaterade Bertelman att dessa omfattande samarbeten (ofta med Nato och Natoländer), i kombination med vår egen solidaritetsförklaring, bringar oss så nära Nato att vi knappast kan undgå att identifieras med alliansen – utan att få vare sig den effekt av samarbetet eller det solidariska skydd som ett medlemskap skulle innebära.

Regeringen och försvarsminister Peter Hultqvist har sedan de tillträdde 2014 ytterligare fördjupat existerande samarbeten och upprättat nya samarbeten med många Natoländer och även andra. Bertelmans slutsats om Sveriges utsatthet är därför än mer relevant i dag utifrån att regeringen konsekvent fortsätter att inte ens överväga ett svenskt Natomedlemskap.

Utöver bristen på försvarsgarantier i Sveriges försvarssamarbeten finns även andra risker. Det extensiva lapptäcke av samarbeten som regeringen har upprättat kan även leda till svårigheter att prioritera rätt saker samt att Sveriges begränsade resurser riskerar att användas till fel saker. Att ha en lång rad ytliga samarbeten kan se bra ut på papperet, men leder inte samarbetena till något konkret mervärde kan de snarast bli belastningar.

Moderaterna och Kristdemokraterna vill hellre se tydliga prioriteringar som ger ett påtagligt mervärde för Sveriges säkerhet och svenska intressen. Det kan gälla allt från deltagande i olika snabbinsatsförband och övningssamarbete till samordning av internationella insatser samt forsknings- och materielsamarbete. Allt detta bör ha ett tydligt närområdes- och effektivitetsfokus. Ytterst borde det även handla om att Sverige bör bli medlem i världens starkaste försvarssamarbete – Nato.

I denna motion kommer Moderaterna och Kristdemokraterna att göra några nedslag i de viktigare samarbetena där det krävs en annan politik än den som den nuvarande regeringen för.

Samarbetet med Finland och inom Norden

Sveriges försvarssamarbete med Finland intar en särställning i Sveriges försvars- och säkerhetssamarbeten med andra länder. Med Finland delar vi en lång gemensam historia och vi delar också gemensamma framtidsutmaningar. Ökade säkerhetsutmaningar i såväl Östersjöregionen som Arktis understryker betydelsen av ett fortsatt starkt försvarssamarbete med Finland, men även övriga nordiska länder.

Det svensk-finska försvarssamarbetet har fördjupats under en längre tid under regeringar av olika politisk färg både i Sverige och i Finland. Det var t.ex. under alliansregeringen i Sverige som det togs initiativ till den första större handlingsplanen för försvarssamarbetet, och det var under den nuvarande rödgröna regeringen i Sverige som lagstiftning om operativt militärt stöd mellan länderna antogs.

När den ovannämnda lagstiftningen om operativt stöd antogs hade dock Moderaterna och Kristdemokraterna sett att den i stället borde ha haft ett bredare anslag än att bara gälla Sverige och Finland. En viktig grund för svensk säkerhet är antagandet att vi i händelse av krig kommer att få hjälp västerifrån, av främst Natoländer via Norge. Detta är ingen hemlighet utan står tydligt i Försvarsberedningens rapporter och erkänns utan omsvep av regeringsföreträdare som Peter Hultqvist.

Utifrån antagandet om hjälp från Nato och det faktum att vi bygger vår grund- och krigsorganisation på detta vore det naturligt om lagstiftningen rörande operativt militärt stöd även inkluderade möjligheten att ge och ta emot stöd från samarbetspartner inom Norden, EU och Nato. Det skulle även vara i linje med den svenska solidaritetsförklaringen.

Försvarsberedningen har också uttalat att Sverige så långt som möjligt måste utveckla möjligheterna till gemensam operativ planläggning med Finland samt i största möjliga utsträckning samordna planeringen med Norge, Danmark, Storbritannien, USA och Nato.

Utöver det rent militära samarbetet med Finland och de nordiska länderna bör även samarbetet för att möta hybridhot förstärkas. Genom att skapa gemensamma strukturer för att dela information om hotbilden samt att även kunna samordna våra konkreta verktyg för att ingripa mot t.ex. cyberattacker, desinformation och sabotage stärks vår gemensamma försvarsförmåga. Det samarbetet kan med fördel även utsträckas till att inkludera partner som Ukraina vilka har värdefulla erfarenheter av att utsättas för rysk hybridkrigföring.

Samarbetet inom EU

EU:s försvarssamarbete har fördjupats de senaste åren. Det försämrade säkerhetsläget, USA:s ökade fokus på Asien och Storbritanniens utträde ur unionen har varit viktiga faktorer som har drivit på denna utveckling.

Ett Europa som tar större eget ansvar för sin säkerhet är i grunden bra. De ökade satsningar som görs på försvarsforskning och förmågeutveckling har också en stor potential att bidra till en starkare europeisk försvarsförmåga. Moderaterna och Kristdemokraterna ställer sig dock avvaktande till de förslag som framförts inom ramen för den s.k. ökade strategiska autonomi för EU, speciellt på det försvarsindustriella området. Vi tror i stället att de globala utmaningarna bör mötas genom ett fördjupat transatlantiskt samarbete.

Det är viktigt att Sverige är aktivt i det fortsatta försvarssamarbetet inom EU och driver på frågor som är viktiga för vår säkerhet och våra intressen. Bland annat handlar det om att tredjeländer ska få tillträde till finansiering från EU:s försvarsfond. Detta är betydelsefullt eftersom flera i Sverige verksamma försvarsföretag till del är utlandsägda.

För att Sverige ska kunna vara med och påverka krävs det att det finns en god dialog mellan regering, myndigheter, akademi och försvarsindustri för att kunna identifiera intressanta förmågor och projekt där ett svenskt deltagande skulle ge ett mervärde för svensk försvarsförmåga och svensk industri. Det handlar även om att Sverige måste skapa verkningsfulla samarbeten med likasinnade länder för att med kraft kunna driva prioriteringar som ökar säkerheten i vår del av världen.

Moderaterna och Kristdemokraterna anser att samarbetet och dialogen mellan länderna i norra Europa i vid bemärkelse är av särskild vikt. Det gäller inte bara de nordiska och baltiska länderna utan även länder som Tyskland, Polen, Storbritannien och Nederländerna vilka spelar en viktig roll för framtida säkerhet och stabilitet i vår del av världen.

Sverige är i dag, vilket framgår tydligt av skrivelsen, medlem i ett antal multilaterala samarbeten som inte direkt faller under EU:s försvarssamarbete. Det gäller t.ex. Joint Expeditionary Force, European Intervention Initiative och Framework Nation Concept. Även här är det viktigt att det finns en tydlig svensk agenda kring vad man vill uppnå

med det svenska deltagandet samt en idé om i vilken riktning dessa samarbeten bör utvecklas för att göra dem så relevanta för Sverige som möjligt.

Slutligen måste krisberedskapsdimensionen i EU-samarbetet prioriteras. I takt med att risker för naturkatastrofer, pandemier och andra osäkerheter ökar måste EU ha ett robust samarbete där vi kan få hjälp av varandra i händelse av kris. De senaste åren har vi sett exempel på väl fungerande samarbete – i samband med skogsbränderna 2018 när vi fick viktig hjälp av flera EU-länder – och tillfällen när samarbetet fungerat mindre bra – i början av coronapandemin då samordningen brast på flera punkter. Det är glädjande att EU:s civilskyddsmekanism har förstärkts. Det arbetet måste dock fortsätta.

Samarbetet med Nato och USA

Natos och USA:s roll för Europas säkerhet är central och därför är det prioriterat att vårda och stärka den transatlantiska länken. Den fördjupning som har skett av Sveriges samarbete med Nato de senaste åren under regeringar av olika politisk färg har varit positiv. Det gäller t.ex. avtalet om världsstöd och Sveriges deltagande i Enhanced Opportunities Program (EOP).

Sverige är ett uppskattat partnerland till Nato som bidrar med kvalitet till gemensamma övningar och insatser. Samarbetet är värdefullt för Sverige för att det säkerställer vår interoperabilitet med Nato, ger Försvarsmakten möjlighet att delta i komplexa övningar som stärker vår egen förmåga och bidrar till fred och säkerhet genom deltagande i Natoleda insatser utomlands.

Allt detta stärker Sveriges länk till Nato och det transatlantiska samarbetet, men det medför inga solidariska försvarsgarantier, vilket är en avgörande brist. Endast fullvärdiga medlemmar av försvarsalliansen kan räkna med sådana garantier.

Händelseutvecklingen den senaste tiden både i USA och i Sverige ökar hoppet om att samarbetet inom Nato ska fungera bättre samt att det nu finns en ökad öppenhet i det svenska förhållningssättet till Nato.

Det handlar dels om att den nya administrationen i Washington som tillträder i januari 2021 har en mer positiv syn på Natosamarbetet och värdet av den transatlantiska länken efter några år av mer frusna relationer under president Trump, dels om att en majoritet av riksdagen i december 2020 ställde sig bakom införandet av en Natooption i Sveriges säkerhetspolitiska linje. Detta var en tydlig indikation på att det säkerhetspolitiska landskapet i Sverige håller på att ritas om i riktning mot en mer realistisk position där alla vägar, inklusive ett svenskt Natomedlemskap, hålls öppna.

Regeringen som den verkställande makten i Sverige ansvarar för utrikespolitiken, men vad en riksdagsmajoritet anser och uttalar har självfallet betydelse i en parlamentarisk demokrati. Därför är det viktigt att regeringen i praktisk handling inleder ett arbete kring en svensk Natooption.

Regeringen bör därför bjuda in alla riksdagens partier till breda samtal kring Sveriges säkerhetspolitiska linje och hur en Natooption kan bli en del av denna. Regeringen bör även återkomma med besked för processen om hur den avser att förankra och få stöd för en ny svensk säkerhetspolitisk linje senast i samband med den utrikespolitiska deklARATIONEN den 24 februari 2021.

Vi har tidigare även pekat på behovet av att det tillsätts en ny utredning av Sveriges internationella försvarssamarbeten, inklusive Nato. Det är särskilt viktigt att en sådan utredning lägger särskild tonvikt på en analys av samarbetet inom Nato och redovisar hur Sverige skulle kunna bli medlem av Nato och vilka konsekvenser ett eventuellt

svenskt Natomedlemskap skulle få när det gäller ekonomiska åtaganden och andra säkerhetspolitiska samarbeten samt för Sveriges säkerhetspolitiska situation och läget i Sveriges närområde. Behovet av en sådan utredning har blivit än mer tydligt efter riksdagens tillkännagivande till regeringen om införandet av en svensk Natooption.

Ett svenskt Natomedlemskap

Det förändrade säkerhetspolitiska läget betyder att mer behöver göras för att utveckla och fördjupa de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. I dag saknar Sverige garantier för att andra länder vill hjälpa oss att försvara vårt land vid en säkerhetspolitisk kris. Vi vill därför att Sverige ska gå med i Nato, både för att stärka vårt eget försvar och för att bidra till säkerheten i vårt närområde. Vi bestämmer själva när och hur vi söker medlemskap men vi eftersträvar nära samarbete med Finland, med målet att båda länderna ska bli medlemmar samtidigt. Vi eftersträvar även en bred politisk samsyn. Det nära och speciella försvarssamarbetet med Finland ersätter på intet sätt behovet av medlemskap i Nato.

Samarbetet med Storbritannien

Storbritanniens utträde ur den europeiska unionen har förändrat dynamiken i det europeiska försvarssamarbetet. Efter att det blev klart 2016, i samband med folkomröstningen, att Storbritannien skulle lämna EU har främst Frankrike och Tyskland blivit mer aktiva för att fördjupa försvarssamarbetet inom unionen. Flera konkreta åtgärder för att utveckla EU:s försvarssamarbete, som att inrätta den europeiska försvarsfonden (EDF), har också vidtagits.

Det är i grunden positivt att det finns en önskan att stärka försvarsförmågan hos länderna inom EU, men det får inte innebära att Storbritannien hamnar utanför det europeiska försvarssamarbetet i framtiden. Storbritannien besitter en avsevärd militär kapacitet vilken även fortsättningsvis bör samordnas med EU:s. Sverige har även en tradition av ett gott samarbete med Storbritannien på försvars- och säkerhetsområdet där vi också har liknande intressen och värderingar.

Sverige bör därför vara drivande inom EU för att inkludera Storbritannien som en stark och integrerad part i ett fortsatt samarbete på försvars- och säkerhetsområdet. Försvarsberedningen har också varit tydlig på denna punkt i bred politisk enighet. Beredningen ”understryker vikten av att finna en överenskommelse som möjliggör fortsatt samarbete på de utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska områdena”.

Vidare pekade Försvarsberedningen även på att Storbritannien fortsättningsvis bör omfattas av den svenska solidaritetsförklaringen. Den säger att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför kunna ge och ta emot civilt och militärt stöd.

Som en konsekvens av det nya avtalet mellan EU och Storbritannien kommer det inte att upprättas något institutionellt samarbete inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken mellan parterna. Det innebär även att Storbritannien till skillnad från EU-medlemmar och nordiska länder per definition inte heller omfattas av den svenska solidaritetsdeklarationen.

Regeringen bör därför verka för en omformulering av den svenska solidaritetsförklaringen så att Storbritannien omfattas av den även framgent.

Pål Jonson (M)

Hans Wallmark (M)

Jan R Andersson (M)

Jörgen Berglund (M)

Alexandra Anstrell (M)

Lars Adaktusson (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Hans Rothenberg (M)

Margareta Cederfelt (M)

Magdalena Schröder (M)